

Oslo, 19.04.2023

Høringsvar til NOU 2022: 18 – Mellom mobilitet og migrasjon

STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn), som samler bredden av tros- og livssynssamfunn til dialog og arbeid for likebehandling, takker for muligheten til å svare på denne høringen.

Vi har vært den sentrale paraplyorganisasjonen på tros- og livssynsfeltet i 27 år og samler både majoritetstrossamfunnet og små minoritetssamfunn, så vel som religiøse og a-religiøse livssynssamfunn. Med denne bakgrunn har vi erfaring og kjenner feltet godt.

STL har i mange år arbeidet for det politisk knesatte prinsipp om det livssyns åpne samfunn. Vi vil berømme utvalget for helt eksplisitt å inkludere deltakelse i religiøse organisasjoner i beskrivelsen av situasjonen. Dette bidrar til å realisere det livssyns åpne samfunn og til avmystifisering av religion.

Til rapportens del III

Kapittel 14: Deltakelse, tillit og verdier

Det kan virke kunstig å operere med et skille mellom «frivillige organisasjoner» og «religiøse organisasjoner». Det blir spesielt uheldig å omtale frivillige organisasjoner som «tradisjonelle norske organisasjoner» når religiøse organisasjoner er skilt ut som noe eget. Tros- og livssynssamfunn har en flere hundre år lang tradisjon for frivillighet i Norge og vil vel således være å anse som «tradisjonelle».

At dette skillet er problematisk synliggjøres ytterligere i kapittel 16.5, om frivillige organisasjoners rolle i integreringsarbeid. Det henvises til at en rekke organisasjoner gjorde viktig arbeid for å spre kunnskap om smittevern og tiltak under pandemien. Med dette usynliggjøres den innsatsen trossamfunn gjorde på samme måte, der ledere og nøkkelpersoner brukte mye ressurser på å holde sine medlemmer oppdatert på de til enhver tid gjeldende regler.

Også i kapittel 17.2.5 er dette problematisk, i en oppramsing av ulike integreringsarenaer. Deltakelse i frivillighet nevnes spesifikt, men når religiøst engasjement allerede er skilt ut som noe eget blir det bort i slike generelle omtaler.

SSB-funnet at religiøst aktive oftere enn andre er engasjert i frivillig arbeid for sekulære organisasjoner underbygger noe STL ofte peker på: Deltakelse i religiøse organisasjoner kan på ulike måter bidra til sterkere integrering i det norske samfunnet. Slik fremmer religiøse organisasjoner engasjement og deltakelse i samfunnet. Vår erfaring er at tros- og livssynssamfunn er en arena der mange inspireres til sosialt engasjement og ikke minst lærer mye om organisasjonsliv i en norsk kontekst. Det kan handle om styrearbeid, organisasjonskultur, økonomi, søknadsskriving, oppfølging av medlemmer og ivaretagelse av bygg og anlegg, for å nevne noe.

NOU-en viser til forskning som peker på at deltakelse i religiøse miljøer kan gi integrering internt, men i liten grad eksternt (s. 222). Det foregående er imidlertid uttrykk for det motsatte. KIFO (Institutt for forskning om kirke, religion og livssyn) konkluderer i sin studie at det er liten grunn til å frykte parallellsamfunn («Bidrar tros mangfoldet til «parallellsamfunn»?», KIFO Rapport 2020:1). Det kan innvendes at KIFOs studie ikke er individbasert eller skiller mellom ulike typer innvandring/migrasjon. Like fullt er den et uttrykk for en bevissthet i mange trossamfunn om betydningen av balanse mellom intern og ekstern integrering.

I NOU-ens oppsummering av kapittel 14, side 226, poengteres det at det er store variasjoner blant arbeidsinnvandrere med tanke på landbakgrunn, botid og sosioøkonomisk bakgrunn. Det er ikke urimelig å anta at disse faktorene også kan ha sammenheng med graden av religiøsitet og deltakelse i religiøse miljøer og handlinger. For eksempel kan økt botid bidra til mer varig engasjement i et religiøst miljø, som igjen kan stimulere til engasjement i sekulære, frivillige organisasjoner.

STLs erfaring er at et religiøst miljø er en landingsplattform for mange i et nytt land. Et miljø som ivaretar noe av hjemlandskulturen og -språket og tilbyr fellesskap og aktiviteter man kjenner fra før. Men, med økt botid kommer, forhåpentlig, bedre språkferdigheter som igjen øker sjansen for et bredere samfunnsengasjement. Vi mener det er liten grunn til bekymring for at etnisk basert, religiøst engasjement på generelt grunnlag skal være til hinder for integrering.

Generelt, er det viktig å være bevisst på at deltakelse i religiøse ritualer, som fredagsbønn eller messe, har ulik plass i ulike religioner og konfesjoner. I noen tradisjoner er det en plikt, i andre i større grad opp til individet. I tillegg kan det variere mellom medlemmer i gitte miljøer. Det er dermed ikke sagt at deltakelse i religiøse ritualer er et godt mål hverken på graden av religiøsitet eller integrering i storsamfunnet.

For mange er religiøsitet i mye større grad et spørsmål om ritualer enn om en indre tro eller personlig overbevisning. Med andre ord, er det mer et spørsmål om praksis enn noe som ligger i hodet – uten at det gjør det noe mindre betydningsfullt for den troende og/eller praktiserende.

Kapittel 15: Deltakelse, tillit og verdier

«Graden av transnasjonal orientering, altså at innvandrere opprettholder bånd til hjemlandet og har planer om framtidig retur, er også knyttet til tilhørighet, selv om det ikke er noe nødvendig motsetningsforhold mellom integrering og transnasjonalisme. For arbeidsinnvandrere er kontakten med opprinnelseslandet gjerne sterkere enn for andre innvandrergupper, særlig de første årene i Norge.» (kapittel 15.1, s 227).

STL vil påpeke at religiøst engasjement i en konfesjon eller religion som er minoritet i Norge, men majoritet i opprinnelseslandet, ikke nødvendigvis er uttrykk for transnasjonal, eller hjemlands-orientering.

Diskriminering rammer også via/basert på religiøsitet, ikke utelukkende etnisitet. IMDi lanserte rapporten «Diskriminerings erfaringer blant muslimer i Norge» i mars i år. Av rapporten fremgår det at mange muslimer opplever diskriminering i arbeidslivet og mange velger også å holde sin religiøse identitet skjult for å slippe negativ oppmerksomhet. Det rammer ikke minst i søknads- og intervjuprosesser, men også aktive arbeidstakere.

Slik diskriminering på religiøst grunnlag medfører at de som rammes tillegger seg strategier for hverdagslivet, og med det begrensninger på seg selv og/eller familien, for å slippe negativ oppmerksomhet knyttet til religiøsitet. Dette rammer deres grad av tilhørighet til Norge og sannsynligvis også graden av deltakelse i frivillige organisasjoner.

Til rapportens del IV

Kapittel 18.2.3, Opplæring i samfunnskunnskap

STL vil foreslå at kunnskap om tros- og livssynsfrihet og hvordan denne praktiseres i Norge, inngår i samfunnskunnskap. Tro og livssyn er viktig for mange og det har direkte innflytelse på hvordan man velger å leve livet sitt og på verdier og valg. Samtidig er det ulike måter å leve på med sin religiøsitet i ulike kulturer, selv om religionen er den samme. Det vil derfor både være viktig for arbeidsinnvandrere til Norge og for storsamfunnet at dette tas opp i undervisningen.

Kapittel 18.2.7 Utvalgets anbefalinger oppsummert

STL støtter anbefalingene, men savner at også tros- og livssynsmiljøer sees som gode arenaer for integreringsarbeid. Når utvalget nevner tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner spesifikt må det også inkludere religiøse organisasjoner som driver mange ulike integreringstiltak. Det kan være kurs om samfunnsforhold, språkundervisning og mye annet.

Avslutning

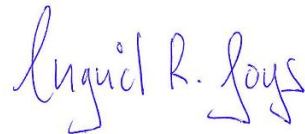
STL har i mange år løftet frem den rollen tros- og livssynssamfunn spiller på integreringsfeltet. Både som landingsplattform for nyankomne innvandrere og flyktninger og som er arena for å gjøre seg kjent med det nye landet man bor i. Religiøs tilhørighet og engasjement er en viktig del av livet for mange som kommer til Norge fra andre land, om enn i ulik grad. Og det religiøse engasjementet kan handle vel så mye om sosiale relasjoner og kultur som om «ren religion». Dette kan virke fremmed for nordmenn som over mange år har opplevd at religion får en stadig mindre plass i det offentlige rom.

Religiøsitet og religiøse miljøers rolle må derfor løftes tydeligere frem. Vi er glade for at det til en viss grad gjøres i den fremlagte NOU-en, men håper samtidig våre innspill vurderes.

Med vennlig hilsen,
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/

Trond Enger
styreleder

Ingrid Rosendorf Joys
generalsekretær